

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုအဆင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ

အပိုင်း - ၅

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုအဆင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ

ဤအပိုင်းတွင် ပါဝင်သော ကဏ္ဍများ -

- (က) နောက်ခံအကြောင်းအရာ
- (ခ) ပတ်သက်ဆက်သွယ်သော နိုင်ငံရေးအခြေအနေ
- (ဂ) လေ့လာတွေ့ရှိချက်များ

(က) နောက်ခံအကြောင်းအရာ

"ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ" အပေါ် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် အမြောက်အများရှိသော်လည်း ယခု ကဏ္ဍအလိုက် အကျိုးသက်ရောက်မှုများလေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း (SWIA) အစီရင်ခံစာမှ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသည်မှာ အမျိုးအစားမတူညီသည့် စီမံကိန်းများ၊ သို့မဟုတ် နယ်မြေတစ်ခုတည်းတွင် ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်နေသော စီမံကိန်းများ၊ သို့မဟုတ် တူညီသောရင်းမြစ်များ (ဥပမာ- ရေဝေရေလဲနှင့်လေထု)မှပေါင်းစပ်ကာ ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုများ ဆက်တိုက်တိုးလာသောအခါ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် သိသာထင်ရှားသော သက်ရောက်မှုကို ဆိုလိုသည်။ စီမံကိန်းတစ်ခုချင်းစီ (မတူညီသောစီမံကိန်းများ၊ သို့မဟုတ် စီမံကိန်းတစ်ခုတည်း၏ မတူညီသောလုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်များ)သည် တည်ရှိပြီးသော စီမံကိန်းများ၊ အစီအစဉ်များ ရေးဆွဲထားပြီး ဖြစ်သော၊ သို့မဟုတ် အနာဂတ်တွင်လုပ်ဆောင်မည်ဟု သေချာခန့်မှန်းနိုင်သော စီမံကိန်းများအပေါ်တွင်လည်း သက်ရောက်မှုရှိပြီး ၎င်းသက်ရောက်မှုများသည် နေရာတစ်ခုတည်းတွင် ပေါင်းစပ်မိလာခြင်းဖြင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ များသောအားဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးအပေါ် စီမံကိန်းတစ်ခုတည်း၏ သက်ရောက်မှုမှာ သိသာထင်ရှားမှု မရှိသေးပေ။ သို့သော် သေးငယ်သောသက်ရောက်မှုများ အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ၊ သို့မဟုတ် တစ်နေရာတည်းတွင်သာ စုပုံသက်ရောက်လာမှုကြောင့် ၎င်းတို့၏ဒဏ်များ တဖြည်းဖြည်းချင်း ပေါင်းစပ်မိကာ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှု ဖြစ်လာသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ သေးငယ်သောဖြစ်ရပ်မှာ ဆက်တိုက်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် နောက်ဆုံးခံနိုင်ရည်အဆင့်သို့ ရောက်ရှိနေပြီးဖြစ်သော ပတ်ဝန်းကျင်၊ သို့မဟုတ် လူမှုရေးရာများအပေါ် ရုတ်တရက်ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်နိုင်ပြီးပိုမိုကြီးမားသော သက်ရောက်မှုများလည်း ဖြစ်လာတတ်သည်။ (ဥပမာ - အလုပ်ရှာသူများမှ အသစ်စတင်သော စီမံကိန်းနေရာများသို့၊ သို့မဟုတ် အနီးပတ်ဝန်းကျင်သို့ အလျင်အမြန် ဝင်ရောက်လာခြင်း၊ - မြို့ပြပေါက်ကွဲမှု (Boomtown Effect) မျိုးဖြစ်သည်။) ထိုကိစ္စများသည် ကုမ္ပဏီများ၏ ထပ်တလဲလဲ မှားနေသော အားနည်းသည့်မူဝါဒများကြောင့်လည်း ဖြစ်တတ်သည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ သို့မဟုတ် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအပေါ် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှု၊ ဒဏ်ခံနိုင်ရည်ရှိမှုသည် သက်ရောက်မှုသဘောသဘာဝနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝန်း၊ သို့မဟုတ် ဂေဟစနစ်၏ ထိခိုက်လွယ်မှုအပေါ် မူတည်သည် (ထိခိုက်ရန်အလားအလာနှင့် ထိခိုက်ပျက်စီးမှုကို ရင်ဆိုင်နိုင်စွမ်းနည်းပါးမှု)

မကြာသေးမီက နည်းလမ်းများသည် "ရှုထောင့်စုံ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ"ကို ရည်ညွှန်းထားပြီး "စုပေါင်းသိမြင်မှု နည်းလမ်းအရ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို နားလည်လက်ခံခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်းဆိုင်ရာ အဓိကရှုထောင့်များ"ဟု အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။ ၎င်း၏အကျိုးကျေးဇူးများမှာ အကျိုးသက်ရောက်မှု သီးသန့်တစ်ခုတည်းမဟုတ်ဘဲ စီမံအုပ်ချုပ်မှု၊ စုပေါင်းလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် အကျိုးသက်ရောက်မှု လေ့လာဆန်းစစ်ချက်များကို စီမံကိန်းစက်ဝန်းအတွင်းနှင့် စီမံကိန်းအပေါ်ပြောင်းလဲမှုများအလိုက် အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို စီမံခန့်ခွဲနိုင်မည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်သော စီမံခန့်ခွဲမှုလုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်ပေါ်ပါသည်။ စုပေါင်းသက်ရောက်မှုသည် အပျက်သဘောဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ (ဥပမာ - မြေများ စုပြုံသိမ်းပိုက်ခံရခြင်းကြောင့် လူများအခြားနေရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းထွက်ခွာသွားခြင်းမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ အစိုးရမှ ထိုဒေသအတွက်ထားရှိသော ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများကို ရပ်သိမ်းလိုက်ခြင်း)၊ အပြုသဘော သက်ရောက်မှုများလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည် (ဥပမာ - ဒေသတစ်ခုတွင် စုစည်းဖြစ်ထွန်းလာသော စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကြောင့် ကျန်းမာရေးဆေးခန်းများ ဖွင့်လှစ်နိုင်ရန်ဖြစ်လာခြင်း)။ အချို့သော ကိစ္စများတွင် စုပေါင်းသက်ရောက်မှုသည် အပြုသဘောနှင့် အပျက်သဘောနှစ်မျိုးလုံး ရောထွေးနေတတ်သည်။

ကောင်းစွာစီမံခန့်ခွဲခြင်းမရှိပါက စုပေါင်းသက်ရောက်မှုသည် ပြောင်းလဲမှုများကို ကြံ့ကြံ့ခံနိုင်မည်။ သို့မဟုတ် ပြန်လည် ထူထောင်ပေးနိုင်မည့် ပတ်ဝန်းကျင်/လူမှုရေးရာ "လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်း" များကို လွှမ်းမိုးသွားနိုင်သည်။ အကြောင်းမှာ -

- **ဖွဲ့စည်းတည်ရှိမှုပိုင်း** - ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုသည် ဒေသတွင်းရှိ ဝန်ဆောင်မှုစွမ်းရည်များကို ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေနိုင်သည်။ ထို့အတူ လူအများ၏ လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်ရန်၊ သို့မဟုတ် ဖြည့်ဆည်းရန်၊ သို့မဟုတ် ကုစားရန်၊ သို့မဟုတ် စီမံခန့်ခွဲရန်၊ သို့မဟုတ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် စသည့်ကိစ္စများအပေါ်တွင်လည်း သက်ရောက်နိုင်သည်။
- **လူမှုရေးရာပိုင်း** - အလျင်အမြန်စတင်ဝင်ရောက်လာသော သက်ရောက်မှုနှင့်ပြောင်းလဲမှုများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ တည်ဆောက်ပုံ (Social Structure) ပြောင်းလဲမှုကို စီမံခန့်ခွဲနိုင်သည့် စွမ်းရည်တို့ကို ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေနိုင်သကဲ့သို့ အခြေအနေတင်းမာမှု၊ သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်မှုများဖြင့်တက်လာခြင်းနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု ပျက်ပြားခြင်းတို့ ဖြစ်လာ နိုင်သည်။
- **ပတ်ဝန်းကျင်ပိုင်း** - ဇီဝရူပဗေဒဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများသည် ပတ်ဝန်းကျင်၏ လက်ခံနိုင်စွမ်းကို ကျော်လွန်သွားနိုင်သည်။

ထိုသို့သော သက်ရောက်မှုများကို စီမံခန့်ခွဲရာ၌ များစွာသောရှင်းလင်းသည့် စိန်ခေါ်မှုများရှိနေပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် စီမံကိန်းစတင်ချိန်၌ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မည့် အခြေအနေများကို သတ်မှတ်ပေးသော လုပ်ငန်းစတင်ခွင့်လိုင်စင်များနှင့်ပင်လျှင် သက်ရောက်မှုကို ဖြစ်မြောက်စေသည့် အကြောင်းအချက်များစွာရှိနေခြင်း၊ သက်ရောက်မှုများသည် စုပေါင်းလာပြီး အချိန် ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ကြိုတင်မှန်းဆနိုင်ရန်ခက်ခဲခြင်း၊ လုပ်ငန်းများနှင့် တိုက်ရိုက်ချိတ်ဆက်မှုမရှိသည့် အကျိုးသက်ရောက်မှု များအား တာဝန်ယူနိုင်ရေးမက်လုံးပေးနိုင်သည့် အရာများမရှိခြင်းနှင့် ထိန်းညှိမှုပေးနိုင်မည့်အရာများနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုမရှိခြင်း၊ စွမ်းဆောင်ရည် မရှိခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဤအကျိုးဆက်များသည် ပုံမှန်အားဖြင့် အကြောင်းအရာ တစ်ခု ထက်ပို၍ ပါဝင်နေပြီး ထိုသို့သော အကျိုးဆက်မျိုးကို စီမံခန့်ခွဲနိုင်မည့် စုပေါင်းနည်းလမ်းတစ်ခုပင် လိုအပ်လေ့ရှိပါသည်။

ပူးတွဲညှိနှိုင်းရေး မဟာဗျူဟာများမှာ အရိုးရှင်းဆုံး သတင်းအချက်အလက်ရှာဖွေခြင်း၊ ဖိုရမ်များ၊ ရပ်ရွာလူထုနှင့် ကွန်ရက် ချိတ်ဆက်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းမှ ပါဝင်ပတ်သက်သူများအား စောင့်ကြည့်သုံးသပ်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် အချက် အလက်များအား ပေါင်းစည်းစီမံခန့်ခွဲမှုကဲ့သို့သော အားစိုက်ထုတ်မှုပိုမိုလိုအပ်သည်။ ပိုမိုညှိနှိုင်းရန် လိုအပ်သည့် ရှုပ်ထွေးမှုဖြင့်မား သော နည်းလမ်းများအထိ ပါဝင်ပါသည်။ မဟာဗျူဟာမြောက် လွှမ်းခြုံရေးဆွဲထားသည့်အစီအစဉ် များနောက်တွင် ဒေသတစ်ခု အတွက် စီမံကိန်းရေးဆွဲပြီး၊ သို့မဟုတ် အစီအစဉ်ရေးဆွဲပြီးဖြစ်သည့် ကဏ္ဍပေါင်းစုံနှင့် မြောက်များစွာသော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု များအား မဟာဗျူဟာမြောက်အကျိုးသက်ရောက်မှု လေ့လာဆန်းစစ်ချက်များ တစ်ဆက်တည်းပါဝင်ခြင်းသည် အရေးကြီးသည့် စမှတ်တစ်ခုအဖြစ် ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။ ထိုအတွက် ကဏ္ဍအလိုက် လွှမ်းခြုံရေးဆွဲထားသည့် အစီအစဉ်များနှင့် ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း အစီအစဉ်ရေးဆွဲခြင်း နှစ်မျိုး (ဒေသအလိုက်နှင့် ကဏ္ဍအလိုက်) ပင်လျှင် လုံလောက်သော ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းမှုများ မရှိပါ။

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်သည့် လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ်များ

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများသည် လူ့အခွင့်အရေး ရှုထောင့်မှကြည့်ပါက စိုးရိမ်စရာပင်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ-

- စီမံကိန်းတစ်ခုကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော သက်ရောက်မှုတစ်ခုတည်းထက် စီမံကိန်းအများနှင့် ဆက်စပ်ပြီးသက်ရောက် လာသော ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများကို ခန့်မှန်းရန် ပို၍ခက်ခဲသည်။ သို့သော် ထိုသက်ရောက်မှုများ၏ အလားအလာကို အကဲဖြတ်မှုနှင့် သုံးသပ်မှုများကိုအပင်ပန်းခံ၍ သေသေချာချာမလုပ်လျှင် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးရာ ရေရှည်ထိခိုက်မှု များကို ကာကွယ်တားဆီးမှုလုပ်ရန် ပိုမိုခက်ခဲသည်။ ထိုထိခိုက်မှုများသည် အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ လုံခြုံခွင့်၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့်သင့်တင့်သော လူနေမှုအဆင့်ကဲ့သို့သော လူ့အခွင့်အရေးများအပေါ် ရေရှည်သက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်သည်။
- ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများသည် သက်ရောက်မှု အမျိုးအစားအရ (အရည်အသွေးညံ့သော အဆောက်အအုံအပေါ် စုပြုံ နေထိုင်မှုကြောင့် ပြိုကျပြီး လူရာပေါင်းများစွာ သေဆုံးခြင်း)၊ သို့မဟုတ် သက်ရောက်မှု၏ ကျယ်ပြန့်သောသဘောအရ (စုပေါင်းရေသုံးစွဲမှုကြောင့် ရေလျော့နည်းလာခြင်းသည် မိုးခေါင်ရေရှားပါးမှုကိုဖြစ်စေပြီး ကျေးလက်နေလူထု၏ အစာ ရေစာဖူလုံမှုအပေါ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ထိခိုက်ခြင်း)၊ သို့မဟုတ် ထပ်ခါတလဲလဲဖြစ်ပေါ်သော သက်ရောက်မှုများကြောင့် ပိုမိုပြင်းထန်သောသက်ရောက်မှုများကို တိုးပွားဖြစ်ပေါ်စေသည် (တစ်ကြိမ်တစ်ခါသာဖြစ်သော အသေးစား သက်ရောက် မှုသည် လူ့အခွင့်အရေးကို ခြိမ်းခြောက်မှု မဖြစ်နိုင်သော်လည်း၊ ထပ်တလဲလဲဖြစ်သော အသေးစား သက်ရောက်မှုများသည် လူ့အခွင့်အရေး ထိခိုက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်)

- လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသော ကိစ္စရပ်တစ်ခုတွင် တာဝန်ရှိသောအဖွဲ့အား တာဝန်ခံမှုရရှိရန် ပြုလုပ်ရသည်မှာ ခက်ခဲပါသည်။ တစ်ခုမကသော သက်ရောက်မှုများ၊ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ ပါဝင်လာသောအခါ တာဝန်ရှိသောအဖွဲ့များသည် ပို၍များပြားကျယ်ပြန့်လာပြီး၊ သက်ရောက်မှုများအတွက် တာဝန်ရှိသောအဖွဲ့များကို အတိအကျဖော်ထုတ်ရန် ပို၍ခက်ခဲလာကာ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ကာကွယ်ခြင်း၊ လျော့ချခြင်းနှင့် ကုစားခြင်းတို့အတွက် ထိုအဖွဲ့များ၏ တာဝန်ခံမှုရယူရန် ပို၍ပင်ခက်ခဲလာသည်။
- ကုမ္ပဏီများနှင့် စည်းမျဉ်းချမှတ်သူများသည် စုပေါင်းသက်ရောက်မှုများအတွက် ၎င်းတို့တွင် တာဝန်ရှိသည်ဟု သုံးသပ်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းမှာ ကုမ္ပဏီတစ်ခုချင်းအနေဖြင့် သက်ရောက်မှုတစ်ခုစီသာပြုလုပ်ပြီး အထူးသဖြင့် ထိုတစ်ခုချင်း၏ သက်ရောက်မှုများသည် သတ်မှတ်ထားသော လက်ခံနိုင်သည့် စည်းမျဉ်းဘောင်အတွင်းတွင် ရှိနေတတ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုစည်းမျဉ်းများသည် အချိန်နှင့်နေရာကိုလိုက်၍ဖြစ်ပေါ်သော စုပေါင်းသက်ရောက်မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်လောက်သော အဆင့်မြင့်မားမှုမရှိပေ။
- စုပေါင်းသက်ရောက်မှုများသည် အခက်အခဲပြဿနာကြုံတွေ့ရဖွယ်ရှိသော လူ့အုပ်စုအဖွဲ့များအပေါ်တွင် ပိုမိုသက်ရောက်ဖွယ်ရှိသည်။ ထိုသူများသည် သက်ရောက်မှုများ၏ ဒဏ်မှခံနိုင်ရည် နည်းပါးပြီး အာဏာပိုင်များ၊ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပေါ် တောင်းဆိုမှုများပြုလုပ်နိုင်သော စွမ်းရည်အနည်းပါးဆုံးသူများလည်း ဖြစ်သည်။
- စုပေါင်းသက်ရောက်မှုများသည် တစ်ခါတရံ နှေးကွေးပြီး၊ အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ တဖြည်းဖြည်းချင်း စုမိလာကြသည်။ ထို့ကြောင့် တာဝန်ရှိသောအဖွဲ့များ၏ အာရုံစိုက်ခံရမှုကို ရယူရန်ခက်ခဲပြီး ပြုပြင်မှုများကို ချက်ချင်းလက်ငင်း လုပ်ဆောင်ရန် ခက်ခဲသည်။

(ခ)ပတ်သက်ဆက်နွယ်သော နိုင်ငံရေးရာအခြေအနေ

စီမံကိန်းအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်သူများ (ရှာဖွေရေးကုမ္ပဏီများ၊ အော်ပရေတာများ)နှင့် စည်းမျဉ်းချမှတ်သူများသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုဘဝများအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း (ESIA) ကို လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်သာလုပ်ဆောင်ကြပြီး စီမံကိန်းတစ်ခုချင်းစီ၏ သက်ရောက်မှုကိုသာ အကဲဖြတ်သောကြောင့် နယ်မြေတစ်ခု၊ သို့မဟုတ် အရင်းအမြစ်သုံးစွဲမှုအပေါ် တဖြည်းဖြည်းချင်း ပိုမိုတိုးပွားလာသော သက်ရောက်မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မပြုမိကြပါ။ တခြားတည်ရှိနေပြီးသော၊ လုပ်ရန်စီစဉ်ထားသောစီမံကိန်းများ၏ တိုက်ရိုက်သက်ရောက်မှုများ၊ သို့မဟုတ် အရင်းအမြစ် အသုံးပြုမှုများကို ထည့်သွင်းမစဉ်းစားပေ။ ဒေသတစ်ခုတွင် ၎င်း၏ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးရာစနစ်များအပေါ် သို့ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများရှိနေပြီး ထိုသက်ရောက်မှုများကို မထိန်းညှိနိုင်တော့သော၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု မပြုလုပ်နိုင်တော့သော အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိနေပြီးဖြစ်ပါက (အိမ်နီးချင်းတရုတ်နိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်းများမှ အဖြစ်အပျက်တစ်ခုအဖြစ်) ထိုဒေသအတွင်းသို့ မကောင်းသော ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ ထပ်မံကျရောက်လာပါက စိုးရိမ်ဖွယ် အရေးကြီးသောကိစ္စ ဖြစ်လာသည်။ ထိုနည်းတူစွာ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများကို မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိအချို့သော ဒေသများကဲ့သို့ကြီးမားသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ ဖြစ်လာနိုင်ဖွယ်ရှိသော ဒေသများအတွက်လည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အလားတူအရေးကြီးသည်။ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများနှင့် ဆိုင်သောမူဘောင်၊ သို့မဟုတ် ကျွမ်းကျင်မှုသည်လက်ရှိ မြန်မာနိုင်ငံတွင်၊ သို့မဟုတ် ဈေးကွက်အသစ်များ၊ လုပ်ငန်းသစ်များတွင် မရှိသေးပါ။ သို့သော်လည်း အရေးကြီးသည့် ပထမခြေလှမ်းအနေဖြင့် စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးမူဘောင် (FESR)မှ စီမံကိန်းများ၊ အစီအစဉ်များ၏ ဒေသများအပေါ်၊ လူ့အုပ်စုများအပေါ် အချိန်နှင့်အမျှ၊ ကဏ္ဍပေါင်းစုံအလိုက် ဆက်စပ်သက်ရောက်နေသော အကျိုးဆက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်လိုအပ်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ၎င်းဖော်ပြချက်မှာ "အစီအစဉ်ရေးဆွဲသူများနှင့် မူဝါဒရေးဆွဲသူများသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို မျှတစေမည့် ရေရှည် တည်တံ့ရေးထောင့်များမှ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် စီမံကိန်းများ၊ သို့မဟုတ် အစီအစဉ်များသည် တစ်သီးတစ်သန့်ဖြစ်တည်နေပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပါဝင်ပတ်သက်သူများအား ဆက်စပ်သက်ရောက်နေကြောင်း တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အသိအမှတ်မပြုကြသော်လည်း ပါဝင်ပတ်သက်နေသော လူ့အုပ်စုများအပေါ် တစ်ပြိုင်နက်တည်း အကျိုးသက်ရောက်မှုဖြစ်စေသည်ကိုလည်း အလေးထားသတိပြုမိရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင်လည်း ထိုသို့သော ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများအတွက် ထည့်သွင်းထားရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ ရေရှည်

တည်တံ့ရေး ရှုထောင့်အရ ဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက ကာလတိုအတွင်း မျှတသောဖွံ့ဖြိုးရေးအပေါ် ပိုမိုအာရုံစိုက်သော အခြေအနေများတွင် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ဖွယ်ရှိသော ရွေးချယ်ရမည့်အရာတစ်ခုခုအတွက် ပြေလည်နိုင်ရန် ကူညီနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ကာလရှည်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ပိုမို၍ ရေရှည်တည်တံ့မှု၊ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။" ထို့အပြင် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာလေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း (EIA)လုပ်ငန်းစဉ်ကြမ်း ရေးဆွဲရာတွင် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ အထူးသဖြင့် ရှုပ်ထွေးသောစီမံကိန်းများအတွက် ရည်ညွှန်းကိုးကားချက်များ ပါဝင်သည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အမျိုးသားစွမ်းအင်စီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီ (National Energy Management Committee-NEMC) သည် လက်ရှိတွင် အမျိုးသားစွမ်းအင်မူဝါဒတစ်ရပ်ကို ရေးဆွဲနေပါသည်။ ထိုကော်မတီ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးသက်ရောက်မှု ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းကို မဖြစ်မနေ အကျင့်လေ့လာဆန်းစစ်ရန်လည်း ပါဝင်ပါသည်။ ထိုမူဝါဒများကို မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ အသေးစိတ်လုပ်မည်ဆိုသည်နှင့် စွမ်းအင်ကဏ္ဍ၏ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမှု လုပ်၊ မလုပ်ဆိုသည်မှာ မရှင်းလင်းပေ။ စွမ်းအင်ကဏ္ဍ၏ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှု အလားအလာများကို ဖော်ထုတ်ရန်အတွက် အသေးစိတ်ကျသောအစီအစဉ်တစ်ရပ် ရေးဆွဲခြင်းသည် ကောင်းမွန်သောလုပ်ငန်း စတင်ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့မှသာ ဒေသခံနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရကြားပူးပေါင်းမှု၊ သို့မဟုတ် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများ၏ လက်ရှိလုပ်ကိုင်နေဆဲ၊ သို့မဟုတ် အသစ်ဆောင်ရွက်မည့်စီမံကိန်းများ၊ အော်ပရေတာများကြား ပူးပေါင်းမှုအလားအလာများရှိလာပါမည်။ ထိုကဲ့သို့ ကဏ္ဍအလိုက်အစီအစဉ်များသည် ဒေသဆိုင်ရာအစီအစဉ်များနှင့်လည်း ကိုက်ညီရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။ သို့မှသာ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း၊ ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းမှုပြုနိုင်ခြင်းများကို ဆောလျင်စွာပြုလုပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများ ရှိနေသော၊ သို့မဟုတ် မကြာမီအချိန်ကာလအတွင်း ရောက်ရှိလာတော့မည်ဖြစ်သော ရခိုင်ပြည်နယ်၊ ဧရာဝတီတိုင်း၊ တနင်္သာရီနှင့် မကွေးတိုင်းဒေသကြီးကဲ့သို့သော နေရာများတွင် ဖြစ်နိုင်သမျှ အလျင်အမြန်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်နေပြီ ဖြစ်ပါသည်။

လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်း အကန့်အသတ်များရှိနေသည့်အတွက် အစိုးရအနေနှင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှု အကျိုးဆက်များကို ကဏ္ဍအလိုက် ဖော်ထုတ်ဖြေရှင်းနိုင်မည့် အထိရောက်ဆုံးနည်းလမ်းကို သေချာစွာ ဂရုတစိုက်စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ သတ်မှတ်ထားသော နယ်ပယ်အကြောင်းအရာကိစ္စ အနည်းငယ်ကိုဦးစွာရွေးချယ်၍ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ အော်ပရေတာများနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ၊ သို့မဟုတ် ဒေသခံအာဏာပိုင်များအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို စတင်သင့်ပါသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် အဓိကအလားအလာရှိသော ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ၊ သက်ရောက်မှုများ၏ လမ်းကြောင်းများနှင့် ထိုသက်ရောက်မှုများသည် ဒေသခံများအပေါ် မည်သို့ထိခိုက်မှုရှိမည်ဆိုသည်တို့ကို နားလည်ရန်အတူတကွ ဖော်ထုတ်သင့်သည် (အကြံပြုချက်များကို အခန်း-၇ တွင် ကြည့်ပါ)။

(ဂ) လေ့လာတွေ့ရှိချက်များ

မြန်မာ့ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းကဏ္ဍမှ ဖြစ်လာဖွယ်ရှိသော ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ

- ဖွဲ့စည်းတည်ရှိမှုပိုင်း**
- ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (EIA) ကို ထိထိရောက်ရောက် သုံးသပ်ရန်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် (EMP) ကို စောင့်ကြည့်ရန်အတွက် ဒေသခံနှင့် ဒေသဆိုင်ရာတာဝန်ရှိသူများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်တို့အပေါ် ဝန်ပိလာခြင်း၊ အထူးသဖြင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် ဝန်ပိလာနိုင်ခြင်း။
 - အလုပ်ရှာသူများ အလျင်အမြန် ဝင်ရောက်လာမှုကြောင့် လက်ရှိလူမှုဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် ဝန်ပိလာခြင်း (ဥပမာ- ကလေးစောင့်ရှောက်မှု၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် ပညာရေး)။
 - အထူးသဖြင့် ကမ်းလွန်လုပ်ကွက်များတွင်ရှိသော ရေနံလုပ်ငန်းများစွာရှိ လုပ်ငန်းခွင်အတွင်း အလုပ်သမားဥပဒေများကို သေချာစွာလိုက်နာမှု ရှိ၊ မရှိ စစ်ဆေးပေးရသော အလုပ်သမားရေးရာ စစ်ဆေးရေးမှူးများ (labour inspectors) အတွက် ဝန်ပိလာခြင်း။

- ရခိုင်ပြည်နယ်၊ ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီး၊ မွန်ပြည်နယ်နှင့် တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးများတွင် ဆိပ်ကမ်းများအားစီးပွားရေး လုပ်ငန်းများမှ အသုံးပြုမှု သိသိသာသာတိုးပွားလာမှုကြောင့် ဒေသခံတံငါသည်များအနေဖြင့် ထိုဆိပ်ကမ်းများမှနေရာ ရွှေ့ပြောင်းရခြင်း။
- စစ်တွေဆိပ်ကမ်းကို ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများမှ အသုံးပြုမှုများလာသောကြောင့် ထိုဒေသအတွင်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားသည့် လုပ်ငန်းများအတွက် နှောင့်နှေးမှုဖြစ်စေခြင်းနှင့် လူမျိုးစုအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း။

လူမှုရေးရာအပိုင်း

- အလုပ်သမားဈေးကွက်အပေါ် ဝန်ပိလာခြင်း၊ အလုပ်သမားများအကြား ပြိုင်ဆိုင်မှု မြင့်မားလာခြင်း၊ လုပ်ခလစာနည်းသော အလုပ်သမားများအား ဆွဲဆောင်သော်လည်း အရေးပါသောကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးကဲ့သို့ အစိုးရဝန်ဆောင်မှုများ၌ မလုံလောက် မှုများဖြစ်ပေါ်ခြင်း။
- အပြိုင်အဆိုင် လုပ်သားရှာဖွေခြင်းကြောင့် လခများမြင့်တက်စေပြီး ငွေကြေးဖောင်းပွမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း။ အကျိုးဆက် အနေနှင့် ဒေသခံအတွင်း အခြေခံစားသောက် နေထိုင်မှုစရိတ် မြင့်တက်လာစေပြီး ဒေသခံများ၏ နေထိုင်မှု အဆင့် အတန်းအပေါ် ဆိုးရွားစွာ အကျိုးသက်ရောက်လာဖွယ် ရှိပါသည်။
- နေရာဒေသတစ်ခုတည်းတွင် ပိုက်လိုင်းများ ဆောက်လုပ်ခြင်းကို ထပ်ခါထပ်ခါ ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် အရပ်ဒေသတစ်ခု တည်းရှိ ကျေးလက်နေသူများအား အကြိမ်ကြိမ် အနှောင့်အယှက် ဖြစ်စေခြင်း။
- မြေများ ဆက်တိုက်သိမ်းယူခြင်းကြောင့် ဒေသခံလူထုများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအတွက် အသုံးချရန်မြေများ အလျင်အမြန် ပျောက်ဆုံးသွားခြင်း။
- ယောက်ျား အလုပ်သမားအများအပြား ဝင်လာခြင်းကြောင့် လိင်လုပ်သားများလည်း ဝင်ရောက်လာခြင်း၊ အန္တရာယ်ကျ ရောက်ဖွယ်ရှိသော လူအုပ်စုများ (at risk groups) အပေါ် အမြတ်ထုတ်ခံရနိုင်ချေရှိခြင်းနှင့် ရာဇဝတ်မှုများတိုးလာနိုင်ခြင်း။

ပတ်ဝန်းကျင်အပိုင်း

- ဒေသခံရေရင်းမြစ်များ၊ သို့မဟုတ် မြေကြီးများ၊ အနည်ကျမှုများတွင် ညစ်ညမ်းမှုများတိုးလာခြင်း၊ သို့မဟုတ် နေရာ တစ်ခုတည်းတွင် စီမံကိန်းအများအပြား လုပ်ဆောင်မှုကြောင့် ဇီဝစုစည်းမှုများဖြစ်လာခြင်း။
- ရေ၏ အရည်အသွေးကျဆင်းခြင်း (ဥပမာ- ညစ်ညမ်းစေသော အညစ်အကြေးများအား မြစ်အတွင်းသို့စွန့်ခြင်း)နှင့် ရေသုံးစွဲသူ အများပြားမှ ရေသုံးစွဲမှုကြောင့် (မြေအောက်ရေနှင့်မြေပေါ်ရေ) ရေပမာဏ လျော့နည်းလာခြင်း။
- ကားပိတ်ခြင်း၊ လမ်းပျက်ခြင်းနှင့် လမ်းတစ်လမ်းပေါ်တွင် အမျိုးမျိုးသော စီမံကိန်းများအတွက် သွားလာအသုံးပြုမှုကြောင့် ဖုန်ပိုထူထပ်လာခြင်း။
- ငါးဖမ်းရရှိမှုနည်းလာခြင်း၊ ကမ်းလွန်ရေနံတူးခြင်းမှ (အသံများ၊ ပိတ်ဆို့မှုများ၊ ညစ်ညမ်းမှုများ) လှေများ ကူးသန်း သွားလာမှုများလာပြီး ရေနေသတ္တဝါများကို အနှောင့်အယှက်ဖြစ်ခြင်း။
- ကမ်းလွန်လုပ်ငန်းများ (ကွန်တိန်နာများမှ အညစ်အကြေးများ ထုတ်လွှတ်ခြင်း၊ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများမှ အညစ်အကြေးများထုတ်လွှတ်ခြင်း) ကြောင့် ကမ်းလွန်ဒေသတွင် ညစ်ညမ်းမှုများစုလာခြင်း။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများကို ရေတိုဖြေရှင်းရန်အတွက် လုပ်ဆောင်မှုများနှင့်ပတ်သက်သည့် အဓိကစိုးရိမ်ပူပန်မှုများ

- **ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပွဲများကြောင့် ဒေသခံများ ဝန်ပိခြင်း** - လက်ရှိကုန်းတွင်းနှင့် ကမ်းလွန်လုပ်ငန်းများ လုပ်ခွင့်ရရန်အတွက် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်သူများမှ EIA ကို သတ်မှတ်ထားသည့် တိုတောင်းသောအချိန် (ခြောက်လ) အတွင်း ဆောင်ရွက်ကြပါမည်။ EIA လုပ်ဆောင်ရာတွင် ဒေသခံပြည်သူများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများလုပ်ရန် လိုအပ်သည်။ EIA ကို ဒေသတစ်ခုတည်းမှာပင် ဒေသခံများနှင့် အဖွဲ့အသီးသီးမှလာရောက်၍ အကြိမ်များစွာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းကြောင့် ထိုဒေသခံများ ပင်ပန်းနွမ်းနယ်စေခြင်းနှင့် စိတ်ရှုပ်ထွေးမှုတို့ ဖြစ်လာစေနိုင်သည်။ ကမ်းလွန်ရေနံထုတ်လုပ်မှုများမှ ကုန်းပေါ်သို့ ပိုက်လိုင်းများ သွယ်တန်းတက်ရောက်နိုင်သော နေရာအနည်းငယ်သာရှိသဖြင့် စီမံကိန်းများအနေဖြင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ အပါအဝင် ၎င်းလုပ်ငန်းနေရာများအတွက် EIA ပြုလုပ်ရာတွင် အဖွဲ့များပူးပေါင်း လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ ထို့ပြင် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများကို ဒေသခံပြည်သူများနှင့် တစ်ခါတည်းစုပေါင်း၍ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုပြုနိုင်ရန် လုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။ ကုန်းတွင်းလုပ်ကွက်များ ဖော်ထုတ်ရာတွင် တစ်ခုခုတစ်ခု မည်မျှနီးနီးကပ်ကပ် ရှိသည်ဆိုသည့်အပေါ်တွင် မူတည်၍ (တူညီသောဒေသတွင် လုပ်ကွက်သစ်များလုပ်ဆောင်မှု)၊ သက်ရောက်မှု အကဲဖြတ်ဆန်းစစ်ချက်များကို စုပေါင်းညှိနှိုင်းလုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ပို၍အဓိပ္ပာယ်ရှိပါသည်။
- တူညီသောနေရာဒေသတစ်ခုတည်းတွင် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှု အကြောင်းကို ထည့်သွင်းမစဉ်းစားဘဲ EIA အမြောက်အများ လုပ်ခြင်းသည် လုပ်အား၊ ငွေအား၊ ရင်းမြစ်များပါ ဆုံးရှုံးခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဤလုပ်ဆောင်မှုတွင် EIA အဖွဲ့များ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်သင့်ကြောင်း ထပ်မံအကြံပြုလိုပါသည်။

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ (အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ အနာဂတ်)နှင့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်ရန် အလားအလာရှိသော အဓိကနေရာဒေသများ၊ သို့မဟုတ် ဆောင်ရွက်ချက်များ -

- ဒေသတစ်ခုတည်းတွင် (ကုန်းတွင်းနှင့် ကမ်းလွန်နှစ်မျိုးလုံး) ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်း၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု အမျိုးမျိုးကို များစွာသောအော်ပရေတာများက လုပ်ဆောင်နေသော နေရာများရှိနိုင်ပြီး ထိုနေရာများကို ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်နိုင်သည် -
 - ကမ်းလွန်ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများမှ ကမ်းပေါ်သို့ စတင်ရောက်သောနေရာ (ရခိုင်ပြည်နယ်၊ ကျောက်ဖြူ၊ တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီး ရေဖြူ၊ ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးအတွင်း ဝင်ရောက်လာဖွယ်ရှိသော နေရာများ)။
 - ကမ်းကပ်ရာနေရာနှင့် ကမ်းလွန် ပလက်ဖောင်းကြား သွားလာမှုလမ်းကြောင်းများ။
 - ပိုက်လိုင်းများပြိုင်တန်းလျက်၊ သို့မဟုတ် တခြားအဆောက်အဦများ (တနင်္သာရီတိုင်း ဒေသကြီးနှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်မှ ရှမ်းပြည်နယ်ထိ) တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဆက်တိုက်ဆောက်လုပ်ခြင်းသည် ထိုဒေသတွင်းနေထိုင်သော ဒေသခံများအား အဆက်မပြတ် နှောင့်ယှက်နေခြင်း။
 - စုပြုံနေသော ကုန်းတွင်းရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်း စီမံကိန်းများ (ဥပမာ- မကွေးတိုင်းဒေသကြီးရှိ မင်းဘူး၊ ချောက်၊ ရေနံချောင်း မြို့နယ်များ)။
 - လမ်းများ၊ သို့မဟုတ် တခြားသယ်ယူပို့ဆောင်ရေး လမ်းကြောင်းများအားသုံးစွဲမှု စုပြုံ ကျရောက်ရာ နေရာဒေသများ။
 - အထူးစီးပွားရေးဇုန် (SEZs) (ဥပမာ-ကျောက်ဖြူ၊ ထားဝယ်) ဒေသများတွင် ထပ်တိုးလုပ်ဆောင်ရန် အစီအစဉ်ဆွဲထားသော ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်း စီမံကိန်းများ။